

LEVENSLIJN

LODEWIJK XVI: VERLICHT OF NIET?

De levenslijn is een interessante werkvorm, een werkvorm die verder gaat dan alleen maar het (re)produceren van een tijdlijn. Ook al bestaat de levenslijn ook uit historische gebeurtenissen en een tijdlijn, toch wordt in deze opdracht de tijdlijn levend omdat leerlingen zich moeten inleven in een of meerdere historische personages. Vervolgens geven de leerlingen per gebeurtenis aan wat de personages van die gebeurtenis vinden. Dit doen ze door op een tijdlijn in de vorm van een assenstelsel (de levenslijn) een waardering (van plus vijf tot min vijf) bij die gebeurtenis te plaatsen.

De levenslijn laat leerlingen:

- betekenis geven aan historische gebeurtenissen
- verbanden en samenhangen ontdekken
- de dimensie 'tijd' ervaren
- de rode draad uit een historische periode halen
- gebeurtenissen vanuit verschillende gezichtspunten interpreteren
- standpunten beargumenteren
- meningen en argumenten van anderen wegen

Onderwerp	Lodewijk XVI en de Verlichting/het Verlicht absolutisme. Deze werkvorm past bij de kenmerkende aspecten 'Voortbestaan van het ancien régime met pogingen om het vorstelijk bestuur op eigentijdse verlichte wijze vorm te geven (verlicht absolutisme)' en 'Rationeel optimisme en "verlicht denken" dat werd toegepast op alle terreinen van de samenleving: godsdienst, politiek, economie en sociale verhoudingen'
Activiteit	Leerlingen bestuderen of handelingen die Lodewijk XVI heeft getroffen verlicht waren, of niet
Tijdsduur	De werkvorm duurt 50 minuten, inclusief nabespreken
Beginsituatie	Niveau: bovenbouw havo/vwo In de klas zijn het ancien régime en de Verlichting inmiddels behandeld
Instrueren	Wat: vandaag gaan we nog een keer naar de Franse standensamenleving en de politiek van Lodewijk XVI kijken Hoe: we kijken of gebeurtenissen uit het leven van Lodewijk XVI Verlicht waren of niet Waarom: met deze werkvorm leer je de belangrijkste jaartallen.
Uitvoeren	Iedere leerling krijgt een instructie- en een invulblad. Laat de leerlingen in tweetallen de grafiek maken
Nabespreken	Wat: wat zijn de opvallende jaartallen en gebeurtenissen? Hoe: praat met leerlingen over hun aanpak. Hoe hebben ze het gedaan? Waarom op die manier? Waarom: vraag aan de leerlingen wat ze in de les hebben geleerd? Wat was er anders aan deze manier van werken?

Literatuurverwijzingen:

- Havekes, H. (red.), *Geschiedenis doordacht: Actief Historisch Denken 2* (Boxmeer, 2005).
- Fisher, P. (red.), *Thinking Through History* (Londen, 2000).
- Vries, J. de (red.), *Actief Historisch Denken: Opdrachten voor activerend geschiedenisonderwijs* (Boxmeer, 2004).

Deze werkvorm is volledig tot stand gekomen om geschiedenisdocenten te inspireren activerende didactiek toe te passen in hun lessen. Mocht u van mening zijn dat in deze specifieke werkvorm content gebruikt is waarover u copyright beschikt, kunt u zich wenden tot de beheerder van de website.

LEVENSLIJN

LODEWIJK XVI: VERLICHT OF NIET?

In het Ancien Régime waren Europese samenlevingen erg statisch. Mensen luisterden naar twee instituten: de kerk en de staat, respectievelijk vertegenwoordigd door de paus en de koning. Dit gebeurde ook in Frankrijk, daar waar juist de eerste afbrokkeling van het Ancien Régime plaatsvond. Veel historici zijn altijd betrekkelijk resoluut over de rol van de Franse koning Lodewijk XVI in het Ancien Régime: de koning moest niets hebben van de Verlichtingsidealen. Hij was een despoot, een *absoluut heerser*. De vraag is echter of dit niet te kortzichtig is: had hij kritiek op alle aspecten van de Verlichting? Of was hij misschien toch een *Verlicht despoot*?

Wat moet je precies doen?

- Op de volgende bladzijde staan een aantal jaartallen en bijbehorende gebeurtenissen. Lees ze eerst allemaal door
- Vraag jezelf af hoe aanhangers van de Verlichting op elke gebeurtenis gereageerd zouden hebben. Heel erg blij is +5, neutraal is 0 en niet blij is -5, maar alles er tussenin is ook mogelijk
- Zet een punt of een kruisje in de grafiek.
- Als je alle jaartallen hebt gehad, verbind je de punten met elkaar. Zo krijg je een levensgrafiek waarin je de mate van beïnvloeding door de Verlichting van Lodewijk XVI terug kan zien.

De gebeurtenissen

1774 - de Franse koning Lodewijk XV komt te overlijden. De vorst werd al langere tijd gehaat door het Franse volk: hij voerde veel oorlogen die te veel geld kostten, leefde een te luxe leven aan het hof, was een fel voorstander van censuur en weigerde zijn politiek te veranderen. Met de komst van een nieuwe vorst, zoon Lodewijk XVI, had de Franse bevolking weinig vertrouwen dat het vanaf nu beter zou gaan.

1776 - de Franse koning Lodewijk XVI kwam in 1776 met een aantal hervormingen: vrouwen mochten vanaf nu een *master* volgen in verschillende studies, hij gaf mogelijkheden tot de oprichting van de eerste school voor blinden in Frankrijk (school van Valentijn Hauy) en hij gaf getrouwde vrouwen de mogelijkheid zelf een pensioen op te kunnen bouwen.

1777 - ook onder Lodewijk XVI bleef het drukken, verspreiden en lezen van de *Encyclopédie* door Diderot en d'Alembert verboden. Lodewijk XVI wilde voorkomen dat ideeën over het geloof (het bestaan van God) en de macht van de koning bediscussieerd zouden worden door het volk.

februari 1778 - al in 1774 had Verlichtingsfilosoof Voltaire geprobeerd om naar Parijs te komen. Zijn vriend in Frankrijk, d'Argental, reageerde dat de veiligheid van Voltaire niet gegarandeerd kon worden. In 1778, op 83-jarige leeftijd, besloot Voltaire de reis toch te maken. Hij werd als een held ontvangen door de Verlichtingsfilosofen in Parijs. Lodewijk XVI keurde de komst van Voltaire goed, maar negeerde zijn aanwezigheid in het land.

januari 1780 - Lodewijk XVI besluit tot de afschaffing van alle mogelijkheden tot martelen.

oktober 1780 - Lodewijk XVI besluit de belasting die de derde stand moet betalen ter bekostiging van het Franse hof met een derde terug te brengen. De eerste (geestelijkheid) en tweede (adel) stand waren uitgesloten van het betalen van belastingen.

1782 - Lodewijk XVI introduceert het *Museum des Sciences et Techniques*

1785 - in dit jaar neemt Lodewijk XVI Jean Francois de Lapérouse in dienst. Hij krijgt de taak om rond de wereld te zeilen en de onbekende delen van de Stille Oceaan te verkennen.

1786 - Lodewijk XVI laat in een toespraak nogmaals weten dat hij, net zoals zijn voorvaderen, regeert als met het *droit divin*: ofwel het goddelijk recht. De koning hoeft alleen verantwoording af te leggen aan God en niet aan het volk. De koning is immers door God aangewezen als beste man voor de taak.

7 november 1787 - sterk beïnvloedt door filosofen, Amerikanen en vertrouwelingen Lodewijk XVI een einde te maken aan het bevoordelen van katholieken. Iedereen was vanaf nu vrij om zijn of haar geloof te belijden (geloofsvrijheid).

1789 - Frankrijk was in flinke economische problemen gekomen. De enige oplossing die Lodewijk XVI voor ogen had, was een verhoging van de belastingen. In de grondwet was vastgelegd dat hierover gestemd moest worden in de Staten-Generaal. Om die reden werd de Franse volksvertegenwoordiging weer bijeen geroepen. De derde stand was echter niet tevreden: Lodewijk wilde dat er per stand zou worden gestemd. En aangezien de eerste en tweede stand, die vrijgesteld waren van het betalen van belastingen, nooit tegen zouden stemmen, zou de wetswijziging worden aangenomen.

LEVENSLIJN

LODEWIJK XVI: VERLICHT OF NIET?

Beantwoord na het maken van de levenslijn, onderstaande vragen individueel.

1. In de zeventiende eeuw ontstaat er een nieuwe denkstroming die *de Verlichting* is gaan heten. Waarom noemde men deze stroming zo?

2. De Verlichting betekende een breuk met het Ancien Régime. Welke veranderingen streefden Verlichtingsfilosofen na?

3. Vorsten als Frederik de Grote van Pruisen en Catharina II van Rusland worden door historici *Verlichte despotten* genoemd. Bestudeer het boek. Wat is een *Verlicht despoot*?

4. Historici zijn van mening dat Lodewijk XVI een absoluut vorst was (*een despoot* en dat hij heerste volgens de ideeën van het absolutisme). Kijk naar de getekende grafiek. Welke gebeurtenissen ondersteunen deze visie? Noem er minimaal twee.

5. Toch zijn er ook momenten geweest waarop Lodewijk XVI wel degelijk heeft laten zien dat hij geïnspireerd was geraakt door de Verlichting en dat hij wilde breken met het Ancien Régime. Welke twee gebeurtenissen uit de grafiek vind jij dat het beste bewijs hiervoor leveren?

6. Een historicus stelt: 'de beeldvorming over Lodewijk XVI zal altijd voornamelijk negatief blijven. Ondanks alle pogingen hervormingen door te voeren, werd hij voortdurende tegengewerkt door de adel (eerste stand) en geestelijkheid (tweede stand).' Waarom zouden de adel en geestelijkheid dit doen?

7. Bestudeer nogmaals de grafiek en je gegeven antwoorden. Geef nu een afgewogen oordeel (met argumentatie): was Lodewijk XVI een *absoluut vorst* of een *Verlicht despoot*?
